

Bredbuktnesveien 6
9520 Kautokeino

FYLKESMANNEN I TROMS OG FINNMARK

TILSYNSRAPPORT

Skolemiljø og skoleeiers forsvarlige system

Kautokeino kommune – Kautokeino barneskole

Sammendrag

Vi har ført tilsyn med Kautokeino kommune og Kautokeino barneskole. Tema for tilsynet har vært arbeidet med elevenes skolemiljø, både på skolenivå og på skoleeiernivå.

Vi har undersøkt om Kautokeino barneskole oppfyller pliktene etter opplæringsloven når det gjelder å løse saker der elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Vi har også undersøkt om Kautokeino kommune som skoleeier har et forsvarlig system for å følge opp at skolene oppfyller disse pliktene.

Hovedfunnene i tilsynet er at Kautokeino kommune ikke innhenter tilstrekkelig informasjon ofte nok om skolenes praksis, til at skoleeiers system som helhet kan vurderes som forsvarlig. Skolemiljølovgiving innført per 1. august 2017, er ikke implementert i skolen, og skoleeiers system har ikke avdekket dette.

På Kautokeino barneskole finner vi god praksis blant lærerne når det gjelder flere av delpliktene, men dette fremstår som personavhengig og det ser ikke ut til å være en felles praksis ved skolen som følger av en fastsatt plan eller fremgangsmåte som alle kjenner til. Veien fra varsling av sak til tiltak settes inn, fremstår som lang.

Vi har avdekket i alt 4 lovbrudd, med tilhørende 21 korreksjonspunkter. Kommunen gis en frist til **12. desember** til å sende Fylkesmannen en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddene er rettet.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	4
1.1	Kort om kommunen og skolen	4
1.2	Om gjennomføringen av tilsynet.....	4
1.3	Om tilsynsrapporten	5
2	Skolemiljø: Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	5
2.1	Rettslige krav	5
2.2	Våre observasjoner og vurderinger	8
2.3	Våre konklusjoner	15
3	Skolemiljø: Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.....	16
3.1	Rettslige krav	16
3.2	Våre observasjoner og vurderinger	17
3.3	Våre konklusjoner	19
4	Skolemiljø: Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak.....	20
4.1	Rettslige krav	20
4.2	Våre observasjoner og vurderinger	21
4.3	Våre konklusjoner	24
5	Skoleeiers forsvarlige system: Skoleeieren skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten	25
5.1	Rettslige krav	25
5.2	Våre observasjoner og vurderinger	26
5.3	Våre konklusjoner	29
6	Varsel om pålegg om retting	Feil! Bokmerke er ikke definert.
7	Dere kan gi tilbakemelding på rapporten	Feil! Bokmerke er ikke definert.
	Vedlegg	32

1 Innledning

Vi fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A.

I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom kommunen eller skolen ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting etter at kommunen har fått en frist for å rette.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven.

1.1 Kort om kommunen og skolen

Kautokeino kommune er samisk språkforvaltningskommune. Kommunen har i underkant av 3000 innbyggere. Det er tre grunnskoler i kommunen, og Kautokeino barneskole er den største med sine 233 elever (per. 1.10.18 jf. GSI-registrering).

Skolen har en høy andel faglærte lærere som også oppfyller kompetansekravene i hovedfagene (jf. GSI 2018). Lærerdekingen er god og klassestørrelsen moderat, med to paralleller på alle trinn.

Kautokeino barneskole er i hovedsak ikke modernisert i senere tid, og uteområdene er til dels uoversiktlige.

1.2 Om gjennomføringen av tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Kautokeino kommune i brev av 27.03.2019 hvor dere ble bedt å levere dokumentasjon til oss. Denne tidsfristen ble ikke overholdt for besvarer i RefLex, men vi har fått dokumentasjon for å gjennomføre tilsynet.

Temaet for tilsynet er skoleeiers ansvarlige system og skolens arbeid med elevenes skolemiljø. Dette inkluderer skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Vi har kontrollert følgende undertemaer:

1. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4.
2. Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.
3. Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.
4. Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven §§ 13-10.

Formålet med tilsynet er å kontrollere om kommunen oppfyller kravene i regelverket, når det gjelder:

- skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø
- å ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller aktivitetsplikten og for å sette inn nødvendige tiltak basert på vurderingene

Vi har ikke sett på hvordan dere oppfyller andre krav i regelverket.

Vi sendte foreløpig tilsynsrapport til dere 22.07.19. I den presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. Dere ba om utvidet frist for å gi tilsvar til den foreløpige rapporten, og fristen ble etter dette utvidet til 02.09.19. Vi har ikke mottatt kommentarer til foreløpig rapport, og konklusjonene i denne endelige rapporten er derfor i overensstemmelse med foreløpig rapport.

1.3 Om tilsynsrapporten

Våre vurderinger i denne rapporten baserer seg i hovedsak på opplysninger som kommer frem i:

- dokumentasjonen dere har sendt inn (se oversikt i vedlegg)
- informasjonen fra våre egne systemer og offentlige registre
- informasjonen på skolens og kommunens nettsted
- intervjuer med administrativ skoleeier, skoleledelse, lærere, andre voksne på skolen og elever.

Tilsynsrapporten inneholder informasjon om hvilke pålegg som er aktuelle å vedta etter at retttefristen etter kommuneloven § 60 d er utløpt.

Tilsynsrapportene er et offentlig dokument. Vi publiserer våre tilsynsrapporter på vår hjemmeside.

2 Skolemiljø: Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

2.1 Rettslige krav

Alle som jobber på skolen, skal ha kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø

Det er elevens egen subjektive opplevelse av skolemiljøet som avgjør om elevens rett til et trygt og godt skolemiljø er oppfylt. For at dere skal kunne oppfylle aktivitetsplikten, må alle ta utgangspunkt i hvordan eleven selv opplever at skolemiljøet virker på egen helse, trivsel og læring, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 A-3 andre ledd.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare

Plikten til å følge med omfatter alle voksne som jobber eller yter tjenester på skolen og ikke bare personer som er ansatt. Plikten til å følge med varierer ut fra hvilken rolle, oppgaver og posisjon den voksne har på skolen, jf. opplæringsloven § 9 A-4 første ledd.

Alle som jobber på skolen må kjenne til hvordan de i sin arbeidshverdag skal være årvåkne for forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og følge spesielt godt med på hvordan elever med en særskilt sårbarhet har det på skolen. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Det betyr at rektor skal bestemme en fast fremgangsmåte, og dessuten følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen, skal gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig

Plikten til å gripe inn omfatter andre typer handlinger enn handlinger forbundet med å sette inn tiltak, jf. opplæringsloven § 9 A-4 første ledd. Plikten til å gripe inn handler ofte om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse annen fysisk krenkelse, stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irrettesette elever som krenker andre elever verbalt. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Rektor skal *sørge for* at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser dersom det er mulig. Det kreves ikke en bestemt fremgangsmåte for hvordan de ansatte skal løse dette, men rektor må likevel arbeide systematisk for at delplikten oppfylles.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Alle som jobber på skolen skal varsle rektor så raskt som saken tilsier

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor om all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-4 andre ledd. Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

At rektor skal sikre betyr her at rektor skal bestemme en fast fremgangsmåte, og dessuten følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis når de varsler om mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Fremgangsmåten må bestemme hvilke saker som skal varsles straks og hvor raskt andre saker skal varsles.

Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller, jf. opplæringsloven § 9 A-4 andre ledd andre punktum. Eksempler på hva som er alvorlig, er saker der krenkelsene er særlig voldelige eller på andre måter svært integritetskrenkende, der flere elever alvorlig har krenket en enkeltelev, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak.

Rektor skal sikre at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt, og rektor skal sikre at saken undersøkes snarest

Etter at rektor har fått varsel om mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal dere undersøke saken så snart som mulig, jf. opplæringsloven § 9 A-4 tredje ledd. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Dere må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. For at saken skal være godt nok opplyst, må dere snakke med alle elevene som kan belyse saken.

Alle saker skal undersøkes uten ugrunnet opphold. Det betyr at skolen må gå i gang med undersøkelser med en gang noen voksne på skolen får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Rektor skal sikre at skolen undersøker alle saker og at dette skjer snarest. Det betyr at rektor skal bestemme en fast fremgangsmåte, og dessuten følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Rektor skal sikre at eleven skal få uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

Barn har rett til å uttale seg i alle saker som berører dem, og barnets meninger skal tillegges vekt, jf. Barnekonvensjonens artikkel 12.

Rektor skal sikre at eleven saken gjelder, skal få uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Rektor skal derfor bestemme en fast fremgangsmåte, og dessuten følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Rektor skal sikre at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av hva som er årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt, jf. opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd. Også når årsaken ligger utenfor skoletiden eller skolens område, gjelder skolens aktivitetsplikt og dermed også tiltaksplikt.

Dere skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. De egnede tiltakene skal være tilstrekkelig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø.

Dere må aktivt søke og sette inn egnede tiltak og tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov. Samlet sett skal dere gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken. Tiltakene må være lovlige etter opplæringsloven.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Da må dere vurdere elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Hvis dere setter inn tiltak som berører andre elever enn den som ikke har et trygt og godt skolemiljø, må dere vurdere hva som er til disse elevenes beste. Ved motstrid mellom hensynet til de forskjellige elevenes beste, må dere avgjøre om det er mulig å finne en løsning som ivaretar alle hensynene og elevene.

Rector skal sikre at skolen setter inn egnede tiltak, og må derfor bestemme en fremgangsmåte og følge opp at de ansatte følger denne fremgangsmåten.

2.2 Våre observasjoner og vurderinger

Alle som jobber på skolen, skal ha kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø

Retten til et trygt og godt skolemiljø er ikke knyttet opp mot hva en tenkt gjennomsnittselev eller hva voksne oppfatter som det som *burde* være et trygt og godt skolemiljø, men mot den virkningen skolemiljøet faktisk har på den enkelte elevens helse, trivsel og læring. Derfor må alle på skolen vite at det er elevens subjektive opplevelse av skolemiljøet som avgjør om retten er oppfylt eller ikke.

I egenvurderingen i RefLex svarer alle respondenter positivt på at de kjenner til dette. I intervju bekrefter lærerne at de kjenner til dette, men at det ikke er diskutert i fellesskap. Dette er kunnskap de har hentet andre steder.

I intervju kommer det videre frem at assistenter og ansatte på SFO ikke deltar på felles møter eller sammen med lærerne ved kompetanseheving. SFO-leder er heller ikke informert om regelverket som følger av kap. 9A.

Kautokeino barneskole har tre ulike planverk som omhandler skolemiljø *Rutiner for §9a i opplæringsloven, Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og Handlingsplan mot mobbing*. Det siste er ihht. tidligere regelverk.

I intervju kommer det frem at det er handlingsplanen utarbeidet etter tidligere regelverk som er kjent i personalet; de to første er ikke kjent eller i bruk, og ledelsen sier i intervju at arbeidet med dette planverket nylig er kommet i gang. Ingen av disse dokumentene omtaler at det er elevens subjektive opplevelse som skal legges til grunn i skolemiljøsaker.

Fylkesmannens vurdering

I vurderingen av om lovkravet er oppfylt, ser vi på om alle som jobber på skolen har, eller får, kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om han/hun har et trygt og godt skolemiljø.

Funn i tilsynet tyder på at lærerne kjenner til dette, men at det ikke er gjennom felles kompetanseheving på skolen de har fått kunnskapen. Det fremstår som om dette er et resultat av individuelle personlige holdninger og verdier, ikke systematisk arbeid på skolen. Andre ansatte – ikke-pedagogisk personale – er ikke gjort kjent med dette. Det skriftlige planverket til skolen omtaler heller ikke dette.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare

Fylkesmannen undersøker om rektor har sørget for at alle som jobber på skolen, har riktig kompetanse, slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skal også gjøre alle som jobber på skolen, kjent med hva som kan gjøre en elev sårbar. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de ansatte i praksis *følger med*. Skolen må også innhente informasjon fra elevene om hvordan de har det.

Dokumentet *Rutiner for §9a i opplæringsloven* angir under overskriften «Slik kan vi følge med» måter for de ansatte å følge med på. Her gis det også informasjon om hvilke faktorer som kan gjøre en elev særskilt sårbar. Planverket er ikke oversatt til samisk.

Dokumentet *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* inneholder i hovedsak samme informasjon. Heller ikke dette finnes i samisk oversettelse.

Dokumentet *Handlingsplan mot mobbing* omtaler hvordan mobbing kan avdekkes. Her går det også frem at elevundersøkelsen gjennomføres årlig slik regelverket krever. Andre forhold ved plikten til å følge med omtales ikke i dette dokumentet, som ikke er oppdatert etter nytt kapittel 9 A i opplæringsloven.

Dokumentet *Årshjul for skolens systematiske arbeid med kapittel 9 A* angir at kommunens handlingsplan skal gjennomgås i august.

I egenvurderingen i RefLex svarer alle respondentene positivt på at de følger med. Ingen av lærerne har fått opplæring i hvordan de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skoleledelsen sier i RefLex at alle ansatte er kjent med Kautokeino barneskoles plan *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø*.

Dette bekreftes ikke i intervju med de ansatte. De er kjent med handlingsplanen etter gammelt regelverk. I intervju med skoleledelsen kommer det frem at det nye planverket er under arbeid og ikke innført ved skolen på tilsynstidspunktet.

I intervju med ledelsen kommer det videre frem at skolen har særskilt oppmerksomhet rundt inspeksjonsrutiner, og at inspektør sørger for at inspeksjon blir gjennomført også ved fravær i personalgruppa.

I intervju med lærerne går det frem at skolen gjennomfører minimum to elevsamtaler og to foreldresamtaler i året. Dette skjer etter fastsatt plan og lærerne får påminnelser fra ledelsen. Her tas elevenes trivsel opp.

Når det gjelder opplæring i hvordan følge med, har verken lærere eller andre ansatte blitt orientert om plikten til å følge med gjennom skolen. De har heller ikke fått kommunens

handlingsplan presentert, slik årshjulet angir. Noen lærere har lest om det, andre ansatte er ikke gjort kjent med nytt lovverk, heller ikke delpliktene som følger av § 9 A-4.

Når det gjelder kunnskap om hva som kan gjøre elever særskilt sårbare, har ikke lærerne fått opplæring på dette.

De ansatte beskriver at de følger med på hvordan elevene har det ved å observere hva som skjer eller snakke med elevene. Ingen av informantene har vært med på diskusjoner i personalet om dette temaet. Egen erfaring brukes i stedet.

Fylkesmannens vurdering

Når det gjelder å innhente informasjon om hvordan elevene har det, vurderer vi at skolen har gode rutiner for gjennomføring av elevsamtaler og elevundersøkelsen.

Når det gjelder plikten til å følge med som omfatter alle som jobber på skolen, viser tilsynet at skolens ledelse ikke har sørget for at de ansatte har fått opplæring, eller på andre måter har sikret at alle som jobber på skolen kjenner til plikten til å følge med. Lærerne baserer seg først og fremst på egen erfaring når de vurderer hvordan de skal følge med. Ledelsen har heller ikke lagt til rette for erfaringsdeling eller annen oppfølging som kan være med å sikre at de ansatte oppfyller plikten. Ansatte som ikke er lærere, deltar ikke på noen fellesmøter på skolen, og har heller ikke fått opplæring på annen måte.

Videre har skolen ikke gjort et arbeid for å identifisere særskilt sårbare elever eller øke kompetansen i personalet når det gjelder hva man bør være oppmerksom på.

Fylkesmannen vurderer på bakgrunn av dette, at følge med-plikten er overlatt til den enkelte, uten at skolens ledelse har sikret seg at alle ansatte ved skolen vet hva de skal se etter. Rektor har heller ikke etablert et system for å forsikre seg om at de ansatte faktisk følger med. særskilt sårbarhet har ikke vært tema i diskusjoner eller annen kompetanseheving.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen, skal gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig

Også på dette punktet undersøker vi om rektor har sørget for riktig kompetanse og om rektor følger opp de ansattes praksis.

Funnene i tilsynet på dette punktet tilsvarer det vi gjorde rede for under kontrollpunktet som omhandler plikten til å følge med.

Dokumentene skoleledelsen viser til i Reflex, er ikke kjent i personalet. I egenvurderingen i RefLex svarer respondentene positivt på at de griper inn, men også dette utføres ut fra egen erfaring og den enkeltes skjønn. I intervju bekreftes dette. De voksne bruker skjønn ut fra egen erfaring.

Ikke-pedagogisk personale er ikke gjort kjent med delplikten.

Fylkesmannens vurdering

At *rektor skal sørge for* innebærer at rektor (skoleledelsen) må jobbe systematisk for at regelverket blir oppfylt.

Heller ikke på dette punktet har Kautokeino barneskole en felles tilnærming. Det er opp til den enkelte voksne hvordan han eller hun vurderer situasjonen, og hvordan man velger å løse den. Dermed blir praksisen personavhengig, og skoleledelsen sikrer ikke at alle som jobber på skolen vet hvordan og på hva de skal gripe inn.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen skal varsle rektor så raskt som saken tilsier

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte for varsling, og at rektor følger opp at fremgangsmåten blir brukt i praksis.

Dokumentet *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* omtaler plikten til å varsle og at terskelen for å varsle skal være lav. Her går det også frem at skolene skal utarbeide egne varslingsrutiner.

Dokumentet *Rutiner for §9a i opplæringsloven* angir at «Kautokeino barneskole skal ha gode rutiner som sikrer at varsling alltid skjer». Dokumentet angir ikke hva som er rutine.

I egenvurderingen i RefLex svarer rektor at «Det blir varslet jvf. Rutine for aktivitetsplikten.» Fylkesmannen har ikke mottatt dokumentasjon som viser hva denne rutinen innebærer. Øvrige respondenter svarer positivt på at de varsler, men ikke alle svarer ja på om rektor har avklart tidspunkt for varsling.

I intervju fremgår det at varsel skjer ved å levere *krenkelsesskjema*. Malen for dette viser til brudd på § 9A-3, og er etter gammelt regelverk. I intervju går det videre frem at de ansatte er usikre på hva som skjer med disse skjemaene etter at de er levert. Manglende tilbakemelding omtales av flere.

Skoleledelsen sier i intervju at skjemaet leveres til kontaktlærer som leverer det til rektor. Det er kommet inn mange slike skjema den siste tiden og rektor har ikke fått fulgt opp alle. Tidligere gikk skjemaene til sosiallærer.

I intervju kommer det også frem at ikke alle kjenner til krenkelsesskjemaene eller hvordan de skal varsle rektor. Varsel kan også skje muntlig, men det kommer litt an på situasjonen. Krenkelsesskjema fylles av noen ut først etter gjentatte hendelser eller ved alvorlige hendelser.

Fylkesmannens vurdering

Hensikten med at rektor skal varsles om all mistanke og kjennskap til elever som ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt, er todelt: rektor skal ha totaloversikten slik at hun kan vurdere om skolens forebyggende arbeid virker slik det skal, og slik at hun skal kunne lede skolens arbeid i enkeltsaker.

Ved Kautokeino barneskole er det ikke etablert en felles fremgangsmåte for varsel. De ansatte varsler av og til muntlig, av og til på krenkesskjema, noen ganger til kontaktlærer og noen ganger til inspektør eller rektor.

Varslingsskjemaet som brukes, er etter gammelt regelverk og fanger dermed ikke opp eventuelle mistanker de ansatte måtte få om at elever ikke har det trygt og godt på skolen, kun saker der de ansatte vet at det har foregått krenkelser.

Funn i tilsynet tyder på at krenkesskjemaet brukes i tilfeller hvor den ansatte opplever at alvorlige krenkelser har funnet sted. Lista for når rektor varsles, er dermed lagt høyt.

Videre kan det se ut som om saker som varsles, i en del tilfeller stopper opp hos rektor når det blir mange varsler på samme tid. Dermed er det ikke sikkert det skjer noe konkret i saken umiddelbart, slik regelverket krever, når elever eller voksne sier ifra.

Funnene i tilsynet tyder på varslingspraksisen ved skolen ikke er etablert etter gjeldende regelverk, og at det er uklart hvordan varslingspraksis skal skje. Tilsynet sannsynliggjør heller ikke at alle som jobber på skolen vet *når* ulike saker skal varsles. Lista for når varslingspraksis skal skje synes å være lagt høyt.

Lovkravene vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak

Dokumentet *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* angir at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller, og gir eksempler på hva slike alvorlige hendelser kan være. Dokumentet *Rutiner for §9a i opplæringsloven* er identisk på dette punktet.

I egenvurderingen i RefLex svarer rektor positivt på at skoleeier varsles. I intervju kommer det frem at skoleeier ikke er varslet om saker det siste skoleåret, ut over at skoleeier er informert om saker som er meldt til Fylkesmannen.

I intervju med skoleeier går det frem at skoleeier ikke rutinemessig innhenter slike opplysninger, men bistår skolene når enkeltsaker skal løses.

Fylkesmannens vurdering

Planverket som er sendt inn i forbindelse med tilsynet, er foreløpig ikke i bruk, slik vi har gjort rede for tidligere i denne rapporten, og vi har heller ikke dokumentasjon som viser at skoleeier har fulgt opp at retningslinjene for varslingspraksis følges.

Imidlertid vurderer vi at opplysningene som kommer frem i intervju om skoleeiers bistand i enkeltsaker, tyder på at skoleeier får informasjon om alvorlige tilfeller, selv om dette ikke er formalisert i en innarbeidet rutine. Videre vurderer vi at også kommunens størrelse med liten avstand mellom nivåene, som en indikasjon på at slik informasjon blir gitt.

På den annen side, er det ikke gitt varsel om saker fra skolen. Skoleeier er informert om saker Fylkesmannen har til behandling, og vår rutine er at skoleeier varsles om alle saker som meldes til oss. Vi kan derfor ikke sannsynliggjøre at skoleeier varsles om alvorlige saker som *ikke* er meldt til Fylkesmannen.

Lovkravet vurderes derfor **ikke** oppfylt.

Rektor skal sikre at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte for hvordan saker skal undersøkes på skolen, og at hun følger opp at fremgangsmåten brukes i praksis, evt. utfører undersøkelsene selv.

Dokumentene *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* og *Rutiner for §9a i opplæringsloven* omtaler undersøkelsesplikten og gir eksempler på hvordan en sak kan undersøkes.

I egenvurderingen i RefLex har ingen av respondentene vært involvert i skolemiljøsaker. Rektor viser til *Rutiner for §9a i opplæringsloven* for å underbygge sitt ja på dette spørsmålet.

I intervju sier lærerne at de tror undersøkelsene settes i gang umiddelbart. Noen har også selv vært involvert i undersøkelser og har da hatt elevsamtaler eller observert. Skoleledelsen sier i intervju at rektor innkaller lærere som skal undersøke saker, og at foreldrene kontaktes rutinemessig.

Av intervju med skolens ledelse går det frem at rektor på tilsynstidspunktet, har fått inn flere varsler som hun ikke har satt i gang undersøkelser for. Det kommer frem at saksmengden er stor.

I intervju med lærerne bekreftes dette – til tross for flere innleverte krenkesskjemaer, opplever de at det ikke alltid skjer noe i saker de varsler om.

Fylkesmannens vurdering

Rektor ved Kautokeino barneskole tar selv ansvaret for at undersøkelser settes i gang. Hun leder arbeidet med undersøkelsene, og ser til at det utarbeides en aktivitetsplan. Skolens plan gir føringer for hvordan undersøkelsene skal gjøres, og selv om ikke de ansatte er kjent med innholdet i denne planen på tilsynstidspunktet, er rektor som kjenner planen, selv involvert i undersøkelsene.

Likevel avdekker tilsynet at saker ikke er blitt undersøkt, fordi saksmengden er stor, og rektor dermed ikke er kommet i gang med undersøkelsene i alle saker på tilsynstidspunktet. Fylkesmannen vurderer derfor at skolens system der rektor selv skal undersøke sakene, ikke er av en slik art at vi kan konkludere med at rektor sikrer at undersøkelser blir satt i gang når hun mottar varsel om at en elev ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal sikre at saken undersøkes snarest

Skolen må undersøke saken straks noen får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Rutiner for §9a i opplæringsloven og *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* angir at skolen skal reagere umiddelbart og undersøke saker når det foreligger mistanke eller kjennskap til at ene elev ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø.

I intervju sier rektor at hun på tilsynstidspunktet har flere varsler om krenkelser som hun ikke har fått tatt tak i.

Fylkesmannens vurdering

Skolens fremgangsmåte for undersøkelser krever at rektor selv setter i gang undersøkelsene. Når rektor ikke har kapasitet til å se på sakene som blir meldt, blir ikke undersøkelsene satt i gang straks i tråd med skolens rutinebeskrivelse. Dermed kan elever måtte vente før noe konkret gjøres med at de ikke føler seg trygge på skolen. På tilsynstidspunktet er dette også den reelle situasjonen.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal sikre at eleven skal få uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

Dokumentene *Rutiner for §9a i opplæringsloven og Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* sier at eleven har rett til å bli hørt ved valg av tiltak. Skolen har nylig innført ny mal for aktivitetsplan, og denne har et eget felt der elevens mening skal fylles inn.

Dokumentasjonen vi har mottatt, inneholder også en utfylt aktivitetsplan etter gammel mal. Også denne malen legger opp til at eleven skal få uttale seg. I eksemplet vi har mottatt fremgår elevens mening.

I egenvurderingen i RefLex svarer de fleste positivt på spørsmål om elevene får uttale seg om innholdet i aktivitetsplanen.

I intervju bekrefter både lærere som har vært med på å utarbeide aktivitetsplaner, og ledelsen, at elevene og ofte foreldrene, er med på å utarbeide aktivitetsplanen. Ingen av elevene vi snakket med hadde vært med på dette.

Fylkesmannens vurdering

Vi vurderer dokumentasjonen slik at det i de skriftlige malene er lagt opp til elevmedvirkning, og at malen brukes slik den er tenkt. Vi har også fått konkrete eksempler som viser dette i praksis. Vi vurderer det sannsynliggjort at skolen tar eleven med på råd når aktivitetsplanen skal utarbeides. Rektor er også selv aktiv i dette arbeidet, og kan sikre at fremgangsmåten brukes i praksis.

Lovkravet vurderes oppfylt.

Rektor skal sikre at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Rutiner for §9a i opplæringsloven og Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø omtaler hva som kan være egnede tiltak. Her fokuseres det på inspeksjon og jevnlig samtaler. I eksempler på utfylte aktivitetsplaner, er styrket inspeksjon, samtaler og observasjon brukt. Vi ser ikke andre tiltak i disse planene.

Av egenvurderingen i RefLex går det ikke entydig frem, at skolen benytter seg av tiltak basert på kunnskap, prinsipper og verdier som er anerkjent av fagmiljøer.

I intervju sier rektor at tiltakene utarbeides av rektor, inspektør, elev og foreldre i fellesskap. På spørsmål om man innhenter kunnskap fra andre kilder, svarer skoleledelsen nei, men at de bruker egen erfaring fra tidligere saker.

Fylkesmannens vurdering

I vurderingen av om skolen setter inn egnede tiltak, ser vi på om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker, og at fremgangsmåten blir fulgt opp.

Dokumentasjonen i tilsynet tyder på at skoleledelsen leder arbeidet med å utarbeide tiltak. Dermed kan vi sannsynliggjøre at fremgangsmåten rektor har bestemt, følges, selv om den ikke fremgår skriftlig.

Imidlertid har skolen ingen synlig strategi når det gjelder å finne frem til hvilke tiltak som kan være egnede i en bestemt sak, ut over det man finner frem til i samarbeid med foreldre og elev. Valg av tiltak baserer seg i hovedsak på egne erfaringer, framfor ny kunnskap fra andre fagmiljøer. Vi kan dermed ikke sannsynliggjøre at tiltakene som blir satt inn i saker, alltid vil være egnede.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

2.3 Våre konklusjoner

- a) Alle som jobber på skolen, har **ikke** kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø
- b) Rektor sikrer **ikke** at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare
- c) Rektor sørger **ikke** for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
- d) Rektor sikrer **ikke** at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- e) Rektor sikrer **ikke** at alle som jobber på skolen varsler rektor så raskt som saken tilsier
- f) Rektor varsler **ikke** skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak
- g) Rektor sikrer **ikke** at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt
- h) Rektor sikrer **ikke** at saken undersøkes snarest
- i) Rektor sikrer at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen
- j) Rektor sikrer **ikke** at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

3 Skolemiljø: Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever

3.1 Rettslige krav

Reglene om den skjerpede aktivitetsplikten står i opplæringsloven § 9 A-4 og 9 A-5.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen

Rektor skal varsle skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Alle som jobber på skolen skal varsle rektor straks, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 andre ledd og 9 A-5. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal den som jobber på skolen, varsle skoleeieren istedenfor rektor. Dere skal dokumentere hvordan dere varsler. Rektor skal sikre at dette skjer ved å bestemme en fremgangsmåte og følge opp at de ansatte følger denne.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte handlinger og verbale uttrykk rettet mot elever. I tillegg omfatter begrepet mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntreffer. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Dere skal gi elevene som har blitt krenket, beskjed om at dere kommer til å varsle rektor eller skoleeieren om saken, med mindre dette hindrer at dere kan varsle raskt nok.

Rektor skal varsle skoleeieren straks, dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven § 9 A-5.

Rektor skal sikre at skolen undersøker saken straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Dere må undersøke hva som har skjedd, om det har skjedd krenkelser og hvilke elever som er berørt, jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 tredje ledd og 9 A-5. Rektor skal sikre at dette skjer ved å bestemme en fremgangsmåte og følge opp at de ansatte følger denne.

Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere bruke informasjonen til å vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn.

En elev som krenkelsen direkte retter seg mot har rett til å uttale seg. Eleven skal få nødvendig informasjon for å kunne ta stilling til om han eller hun vil uttale seg, hva saken gjelder, og hvorfor og hvordan dere skal gjennomføre samtalen. Dere skal

tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen og sørge for at den er tilpasset elevens modenhetsnivå. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med klassen samlet eller med en del av elevene.

3.2 Våre observasjoner og vurderinger

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte for varsling og dessuten følger opp at de ansatte utfører i praksis det som er bestemt.

I egenvurderingen i RefLex svarer rektor positivt, og viser til *Rutiner for §9a i opplæringsloven*. Dette dokumentet omtaler varsling til skoleeier i alvorlige tilfeller, og gir eksempler på hva slike alvorlige tilfeller kan være, men omfatter ikke varsling dersom voksne krenker. Verken *Rutiner for §9a i opplæringsloven* eller *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø* omtaler varsling til skoleeier når en som jobber på skolen er involvert i saken. Disse dokumentene omhandler heller ikke varsling til skoleeier, dersom rektor eller noen i ledelsen skulle være involvert i en sak.

I intervju sier skoleledelsen at de tror de ansatte ville varsle dersom det oppsto situasjoner der de fikk mistanke eller kjennskap til at en annen voksen krenket elever, og nevner to konkrete eksempler der dette har skjedd. På spørsmål om de har gitt føringer for hvordan varsling skal skje, svarer de nei. Ledelsen har heller ikke informert de ansatte om denne plikten.

I intervju med lærerne og andre voksne på skolen, bekreftes dette. Flere nevner hyppige rektorbytter ved skolen de siste årene, og nevner behovet for skrevne rutiner. Rektor har ikke sagt noe om dette, men man opplever det som naturlig å si fra til rektor dersom dette skulle oppstå. Ingen av respondentene har selv varslet.

På spørsmål om de har jobbet felles med spørsmål om varsling hvis elever opplever å bli krenket av voksne, så svarer lærerne at det har de ikke.

Dersom saken skulle gjelde rektor selv eller noen i ledelsen, svarer flere at de ville varslet skoleeier. Dette oppleves som naturlig. Dette er imidlertid heller ikke informert om eller fastsatt i en rutine de ansatte kjenner til.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen vurderer funnene i tilsynet slik at rektor verken har bestemt en fremgangsmåte eller følger opp at de som jobber på skolen varsler, dersom det skulle oppstå situasjoner der man mistenker at andre voksne krenker elever. Dette gjelder også for tidspunkt for varsling. Det er heller ikke diskutert hva slike krenkelser kan innebære eller i hvilke situasjoner voksne eventuelt kan oppleves krenkende for elevene.

Det er heller ikke fastsatt en fremgangsmåte for varsel til skoleeier dersom rektor eller noen i skoleledelsen skulle være involvert.

Selv om de ansatte sier at de nok ville varslet rektor eller skoleeier, er vurderingstemaet for Fylkesmannen om rektor har fastsatt en fremgangsmåte og deretter følger dette opp. Det finner vi ikke sannsynliggjort gjennom tilsynet.

Lovkravene vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal varsle skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Dokumentet *Rutiner for §9a i opplæringsloven* omtaler slik vi nevnte ovenfor, at skoleeier skal varsles om alvorlige tilfeller, for eksempel særlig voldelige krenkelser, grove trusler eller forhold som er meldt til politiet. Voksne som krenker nevnes ikke.

I egenvurderingen i RefLex svarer rektor positivt på at skoleeier blir varslet i saker der voksne er involvert, og i intervju sier skoleledelsen at dette har vært innarbeidet praksis. Tidligere rektor har ikke hatt slike saker. Fungerende rektor har varslet ved to anledninger i saker skolen håndterer nå.

I intervju med skoleeier kommer det frem, at skoleeier har avdekket slike saker etter varsel fra foreldre direkte og ikke via skolen. Skolen er nå kjent med at skoleeier skal varsles, men det er ikke laget en skriftlig rutine rundt dette. Skoleeier opplever at rektor nå varsler.

Fylkesmannens vurdering

Også på dette området mangler en skriftlig beskrivelse av hvordan varsling skal skje og hva som skal varsles. Dette er en svakhet ved systemet i Kautokeino kommune og ved skolen. Saker der elever opplever at voksne krenker, er særlig vanskelig å håndtere dersom man mangler en fremgangsmåte som er kjent for alle parter.

Vurderingstemaet for Fylkesmannen er på dette punktet imidlertid *om* rektor i praksis varsler. Både rektor selv og skoleeier sier i intervju at dette er tilfelle, og rektor gir to konkrete eksempler på at dette er skjedd.

Fylkesmannen vurderer at siden skolen har hatt hyppig skifte av skoleleder, ville skriftlige rutiner der tidspunkt for varsling går klart frem, være noe som kan sikre at varsling skjer i alle saker skolene måtte få.

På tilsynstidspunktet finner vi det likevel sannsynliggjort at rektor varsler skoleeier i tilfeller der det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Lovkravet vurderes oppfylt.

Rektor skal sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Dokumentet *Rutiner for §9a i opplæringsloven* omtaler ikke spesielt undersøkelser av saker der voksne er involvert, men undersøkelsesplikten omtales her, og rutinen gir eksempler på hvordan saker kan undersøkes.

I intervju sier rektor at hun er i gang med undersøkelser i to slike saker på tidspunktet for tilsynet. Undersøkelsene foretas av rektor selv, og hun uttrykker at det er mest naturlig at rektor jobber med slike saker selv.

Lærerne bekrefter i intervju at det er rektor som håndterer slike saker.

Fylkesmannens vurdering

På dette punktet skal vi vurdere om rektor har bestemt en fremgangsmåte som følges opp, med mindre hun gjør undersøkelsene selv og på den måten sikrer at det blir gjort.

Ved Kautokeino barneskole undersøker rektor selv slike saker, og på tilsynstidspunktet jobber rektor med to konkrete saker. Mangelen på skriftlighet gjør systemet mer sårbart, men ikke ulovlig.

Lovkravet vurderes oppfylt.

Rektor skal sikre at skolen undersøker saken straks

Vi undersøker om fremgangsmåten rektor har bestemt sikrer at skolen undersøker slike saker straks.

I intervju med rektor kommer det frem at kapasitet gjør at rektor ikke alltid kan ta tak i slike saker straks, slik tilfellet også er for undersøkelser i skolemiljøsaker som ikke involverer voksne. I den ene saken hun jobber med nå gikk det fort, men hun kan ikke si at dette alltid skjer.

Fylkesmannens vurdering

I saker som involverer voksne, gir lovverket skjerpede krav til blant annet tempo. Elever skal ikke måtte vente før noe konkret gjøres. Dette er særlig viktig dersom det er voksne på skolen som er årsaken til at en elev ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt.

Skolens fremgangsmåte for undersøkelser krever at rektor selv setter i gang undersøkelsene. Når rektor ikke har kapasitet til å se på sakene som blir meldt, blir ikke undersøkelsene satt i gang straks.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

3.3 Våre konklusjoner

- a) Rektor sikrer **ikke** at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
- b) Rektor sikrer **ikke** at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks
- c) Rektor varsler skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
- d) Rektor sikrer at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
- e) Rektor sikrer **ikke** at skolen undersøker saken straks

4 Skolemiljø: Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

4.1 Rettslige krav

Skolen skal lage en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak, og elevene og foreldrene saken gjelder, skal få aktivitetsplanen fra skolen

Dere skal lage en skriftlig plan som skal beskrive hvilken eller hvilke elever planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene, jf. opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, skal få de delene av aktivitetsplanen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, skal ikke foreldrene få aktivitetsplanen, med mindre eleven selv ønsker det.

Rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen

Skolen må gjennomføre alle tiltakene som følger av aktivitetsplanen, jf. opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd. Det er rom for at dere gjør små praktiske endringer i gjennomføringen av tiltakene, dersom dere gjør dette i samråd med eleven og foreldrene.

Rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltakene som er bestemt. Dette innebærer at rektor må forsikre seg om at skolen følger aktivitetsplanen som er fastsatt.

Rektor skal sikre at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker

For å kunne evaluere tiltakene slik det er bestemt i aktivitetsplanen, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, jf. opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd. Eleven som tiltakene gjelder for, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen og sørge for at den er tilpasset elevens modenhetsnivå. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

I mange tilfeller er det nødvendig å hente inn mer informasjon om hvordan tiltakene har virket. Dere må vurdere hvilke personer som kan gi slik informasjon.

Dere må vurdere informasjonen dere har hentet inn om hvordan tiltakene har virket, og med bakgrunn i vurderingen må dere tilpasse tiltakene. At dere må tilpasse tiltakene, betyr at dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker.

Rektor skal sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn

Dere må vurdere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

At rektor må sørge for at dette skjer, innebærer at rektor må arbeide systematisk for at skolen tilpasser, endrer eller justerer tiltak etter hva som avdekkes i evalueringen. Det kreves ikke en bestemt fremgangsmåte for hvordan dette skal gjøres.

Skolen skal informere elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen

Dersom elever eller foreldre ikke er fornøyde med hvordan skolen løser deres sak, kan de selv melde saken direkte til Fylkesmannen. Dette må dere informere elever og foreldre om. Skolen skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

4.2 Våre observasjoner og vurderinger

Skolen skal lage en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak

Kravene i denne bestemmelsen er at det i aktivitetsplanen må stå hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene.

Hensikten med denne bestemmelsen er at eleven skal oppleve at skolen tar dem på alvor og at skolen jobber systematisk og profesjonelt med å løse saker. Dokumentasjonsplikten utløses samtidig med aktivitetsplikten.

Dokumentet *Dokumentasjon aktivitetsplikt* er et utfylt eksempel på skriftlig plan i en konkret sak skolen jobber med. Denne inneholder alle opplysninger som kreves av regelverket, og oppfyller dermed bestemmelsene i § 9 A-4.

I intervju med ledelsen kommer det frem at skolen akkurat har byttet ut malen for aktivitetsplan, og Fylkesmannen får denne forelagt. Også ny mal oppfyller kravene i regelverket.

I egenvurderingen i RefLex svarer respondentene positivt på at skriftlig plan blir laget, og i intervju bekrefter ledelsen dette. Også to av lærerne bekrefter dette i intervju. De øvrige har ikke deltatt selv i utarbeidelsen av skriftlig plan for tiltak. Rektor sier at tiltaksplanen som regel utarbeides av rektor og kontaktlærer, i tillegg til at foreldre og eleven er med. Ingen av elevene vi snakket med, hadde selv vært med på dette.

Fylkesmannens vurdering

Eksemplene Fylkesmannen har fått i forbindelse med tilsynet, oppfyller opplæringslovens krav for tiltaksplaners innhold. Intervju med ledelse og lærere bekrefter at malene er i bruk og under videreutvikling etter hvert som skolen får erfaring med å bruke dem.

Lovkravet vurderes oppfylt.

Elevene og foreldrene saken gjelder, skal få aktivitetsplanen fra skolen

Dokumentet *Rutiner for §9a i opplæringsloven* omtaler ikke dette spesifikt, og i egenvurderingen i RefLex sier rektor at dette kan skolen bli bedre på, men at foreldre og elev som regel er med på arbeidet med å utforme aktivitetsplanen, og slik blir informert.

I intervju sier rektor at planen enten sendes til foreldrene eller tas opp i møte med foreldrene. En av lærergruppene sier at elev og foreldre får kopi av aktivitetsplanen. Ingen av elevene vi snakket med, hadde kjennskap til dette.

I Fylkesmannens behandling av enkeltsaker gjennom håndhevingsordningen jf. § 9 A-6 i opplæringsloven, har vi ved flere anledninger fått tilbakemeldinger om at foreldrene ikke har mottatt tiltaksplan eller reviderte tiltaksplaner etter at evaluering er gjennomført.

Fylkesmannens vurdering

Dokumentasjonen i tilsynet tyder på at foreldre og elev er med på å bestemme tiltak som skal settes inn, og på den måten får kjennskap til tiltaksplanen. Vi ser imidlertid ikke en tydelig rutine for at elev og foreldre *alltid* skal få den skriftlige planen, og eksempler fra håndhevingsordningen viser også at elev og foreldre ikke alltid får planen.

Fylkesmannen vurderer den samlede dokumentasjonen slik, at skolen gjennom å ikke ha en fast fremgangsmåte for dette, heller ikke sikrer at tiltaksplanen blir levert til elev og foreldre i alle tilfeller slik lovverket krever.

Lovkravet vurderes derfor **ikke** oppfylt.

Rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor gjennom sin oppfølging, forsikrer seg om at tiltakene som blir bestemt, blir gjennomført i praksis.

I egenvurderingen i RefLex og i intervju sier rektor at det har hendt at skolen underveis har gjort forandringer i aktivitetsplanen, fordi det har vist seg at tiltak som er bestemt ikke lar seg gjennomføre i praksis. Men i utgangspunktet gjennomføres tiltakene slik de er bestemt. Rektor sier videre at det har nok hendt at tiltak ikke er gjennomført, fordi voksne ikke har utført oppgavene sine. Skolen fanger det da opp ved at elev eller foreldre sier at det ikke er gjennomført.

I intervju med lærerne kommer det frem at de har inntrykk av at tiltakene gjennomføres, men de kan av og til ha følelsen av å være overlatt litt til seg selv og savner styring fra rektor. Hyppige rektorbytter siste skoleår tilskrives noe av årsaken til dette, og skolen har ikke hatt et overordnet system som er fulgt.

Den skriftlige dokumentasjonen omtaler ikke hvordan rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

Fylkesmannens vurdering

Hensikten med denne bestemmelsen er å sikre at skolen gjør noe når en elev ikke opplever trygt og godt skolemiljø, og rektor er ansvarlig for at det skjer.

Dokumentasjonen viser at skolen ikke har etablert en rutine for oppfølging når de skal gjennomføre tiltak i en sak. Gjennomføringen avhenger av at alle utfører oppgavene sine som fastsatt, og rektor har ikke iverksatt en aktiv oppfølging av om de ansatte gjør det som er bestemt. Tilbakemeldinger fra elever og foreldre brukes for å avdekke mangler. Fylkesmannen vurderer derfor ikke at rektor følger opp slik regelverket forutsetter.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Rektor skal sikre at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker

Rektor skal sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte for innhenting av tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, og følger opp at denne blir brukt i praksis.

I egenvurderingen i RefLex sier rektor at tiltakene evalueres i møte med elever og foreldre. De er også med på å foreslå nye tiltak. Dette bekreftes av referater fra samtaler med elever og foreldre i pågående saker.

I intervju sier lærerne at tiltak evalueres i samtale med elev og foreldre og at rektor informeres om utfallet. Ved behov endres tiltaksplanen etter evalueringen.

Malene til tiltaksplan, både den skolen har brukt til nå og av den nye, har satt av plass til hva som er elevens syn, og i eksemplene på utfylte planer, fremgår elevens syn i alle.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen oppfatter av den samlede dokumentasjonen, at fremgangsmåten som er bestemt er å gjennomføre samtale med foreldre og elev. Dersom rektor ikke gjennomfører samtalen selv, får hun informasjon fra lærerne som har gjennomført møtet. På denne måten har rektor bestemt en fremgangsmåte og følger opp at den brukes.

Vurderingstemaet for Fylkesmannen er videre om rektor sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltak har virket, inkludert elevens syn, og deretter tilpasser tiltakene basert på denne informasjonen.

Fylkesmannen vurderer at skolen gjennom samtale med elev og foreldre kan få mye informasjon om hvordan tiltak har virket, og at også elevens medvirkning sikres gjennom denne fremgangsmåten. Imidlertid risikerer skolen å ikke ha full oversikt over situasjonen når man baserer seg alene på en slik samtale. I saker der eleven ikke ønsker at foreldrene skal vite alt, eller der eleven ikke forteller alt i et formelt møte, vil skolen ikke kunne innhente tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket ved hjelp av denne fremgangsmåten.

Fylkesmannen vurderer derfor at skolen ivaretar elevens rett til å bli hørt og medvirke til løsningen av saken sin, men vi vurderer ikke at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Dermed vil rektor heller ikke kunne sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på denne informasjonen.

Lovkravene vurderes **ikke** oppfylt

Skolen skal informere elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen

Dokumentet *Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø – opplæringsloven kapittel 9 A* angir at elever eller foreldre kan melde saken sin til Fylkesmannen dersom de mener skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten, men slik vi har redegjort for tidligere i denne rapporten, er dette planverket foreløpig ikke tatt i bruk ved skolen.

I de to malene for tiltaksplan, er dette ikke nevnt, og heller ikke i eksemplene på tiltaksplaner Fylkesmannen har tilgang til, er det opplyst om dette.

I egenvurderingen i RefLex sier rektor at dette har ikke skolen gjort systematisk til nå, men at det videre skal tas opp av kontaktlærerne på foreldremøter, og i intervju sier lærerne at de tar dette opp på foreldremøter. Elevene vi snakket med, hadde ikke kjennskap til dette.

Fylkesmannens vurdering

Opplysninger om at elever og foreldre kan melde saken sin til Fylkesmannen, mangler i de skriftlige kildene som skolen har hatt i bruk til nå. Lærerne sier de informerer i foreldremøter, men det går ikke frem av dokumentasjonen hvordan elever og foreldre som har en konkret sak ved skolen, får vite om muligheten til å kontakte Fylkesmannen.

Vi finner det derfor ikke dokumentert at skolen på tilsynstidspunktet, informerer om denne rettigheten.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt

4.3 Våre konklusjoner

- a) Skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak
- b) Elevene og foreldrene saken gjelder, får **ikke** aktivitetsplanen fra skolen
- c) Rektor følger **ikke** opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen
- d) Rektor sikrer **ikke** at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
- e) Rektor sørger **ikke** for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn
- f) Skolen informerer **ikke** elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen

5 Skoleeiers forsvarlige system: Skoleeieren skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten

5.1 Rettslige krav

Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om

- 1. Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø**
- 2. Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever**
- 3. Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak**
- 4. Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten**

Som skoleeier skal kommunen ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket og for å følge opp resultatene fra disse vurderingene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Kravet til et forsvarlig system innebærer at dere må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar aktivitetsplikten.

Informasjonen dere innhenter må være relevant og tilstrekkelig til å kunne gi dere et riktig bilde av hva som er skolenes praksis. For å få et riktig bilde er det som regel nødvendig at dere baserer dere på informasjon fra flere kilder. Dere skal alltid innhente informasjon om elevenes synspunkter, jf. barnekonvensjonen artikkel 12.

Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket

Dere må bruke informasjonen dere har innhentet om skolenes praksis til å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket. For å kunne vurdere dette må dere ha en overordnet kjennskap til hvilke krav som følger av regelverket og hva som skal til for å oppfylle dem.

Skoleeier må sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Hvis dere har avdekket at skolenes praksis ikke er i samsvar med regelverket, må dere sørge for at skolene endrer praksis. For at systemet skal være forsvarlig, må dere være kjent med hva som er passende rettetiltak og være i stand til å gjennomføre disse tiltakene. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at dere kan tilpasse hvordan dere følger opp skolene ut fra risiko. Hva som skal til for at arbeidet med rettetiltak skal være forsvarlig, vil variere ut fra deres kjennskap til skolene. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli rettet, er ikke systemet forsvarlig.

At skoleeier skal *sørge for* innebærer at et krav om at dere arbeider systematisk for at loven blir oppfylt i skolene. En fast fremgangsmåte er ikke påkrevd.

Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

For at systemet skal være forsvarlig, må dere innhente og vurdere informasjon om skolenes praksis jevnlig. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at dere har anledning til å innhente og vurdere informasjon når risikoen tilsier det. Hva som er ofte nok og hvor inngående dere må undersøke skolenes praksis, vil variere ut fra deres kjennskap til skolene. Sannsynligheten for brudd på regelverket og hvor alvorlige konsekvenser det kan ha for elevene, har også betydning for hvor ofte og inngående dere må undersøke skolenes praksis. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli avdekket, er ikke systemet forsvarlig.

5.2 Våre observasjoner og vurderinger

Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om

- 1. Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø**
- 2. Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever**
- 3. Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak**
- 4. Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten**

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten. Her vurderer vi også om skoleeier dokumenterer kunnskap om lovkravet. Videre undersøker vi om skoleeieren skaffer seg informasjon om elevenes syn på hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten.

- 1. Informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø*

I egenvurderingen i RefLex sier skoleeier at informasjons innhentes gjennom rektormøter, både som sak, veiledning og informasjon. Videre viser skoleeier til at alle skolene har sine handlingsplaner. Av den skriftlige dokumentasjonen som er lagt ved, ser vi at handlingsplanene er utarbeidet etter regelverket som gjaldt før 1. august 2017.

I intervju sier skoleeier man får informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten i rektormøter. Skoleeier mottar også aktivitetsplaner fra noen saker. Skoleeier har også bedt skolene rapportere antall saker, men har ikke mottatt dette på tilsynstidspunktet.

- 2. Informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever*

Også på dette punktet viser skoleeier til skolenes planverk og til rektormøter, i egenvurderingen i RefLex.

I intervju går det også frem at skoleeier opplever å få klager direkte fra foreldre når det gjelder saker der voksne på skolen er involvert. Det er ikke alltid de har fått informasjon fra skolen om disse sakene tidligere, men skoleeier sier at skolen nå er kjent med at de

skal varsle skoleeier. Når de får klager fra foreldre, følges saken aktivt opp fra skoleeiers side.

3. Informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

Også på dette punktet viser skoleeier i RefLex til skolens planer og rutiner. I intervju sier skoleeier at dette også er tema i rektormøter, og at klager fra foreldre også på dette området, har kommet direkte til skoleeier uten at skolen har informert skoleeier om dette.

4. Informasjon om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

I RefLex viser skoleeier til elevundersøkelsen som informasjonskilde. I intervju sier skoleeier at man i tillegg gjennomfører trivselsundersøkelser to ganger per år. Dette er gjennomført en gang siste år.

Den skriftlige dokumentasjonen inkluderer *Årshjul for skolens systematiske arbeid med kapittel 9A*. Her omtales ikke egne trivselsundersøkelser, kun den obligatoriske elevundersøkelsen, og tidspunkt for gjennomføring fremgår ikke her. Fylkesmannen har ikke mottatt dokumentasjon som viser innholdet i trivselsundersøkelsen skoleeier omtaler.

Fylkesmannens vurdering

Vi vil i det følgende vurdere skoleeiers innhenting av informasjon samlet for de fire undersøkte områdene ovenfor.

Vi har ikke mottatt dokumentasjon som viser hvordan skoleeier systematisk innhenter informasjon. Systemet synes i stor grad å være basert på hva som kommer frem i rektormøter. Fylkesmannen har ikke mottatt referater fra disse møtene eller en møteplan som viser hvilke saker som tas opp når.

Fylkesmannen oppfatter videre at skoleeier baserer seg i hovedsak på skolens planverk i tillegg til informasjon som fremkommer i rektormøter. Planverket skoleeier har sendt inn, er ikke oppdatert etter gjeldende regelverk.

Vi har ikke fått dokumentert gjennom innsendt dokumentasjon eller i intervju, at skoleeier etterspør informasjon om skolens praksis ut over dette. Skoleeier opplever også at foreldre tar direkte kontakt om saker uten at skoleeier har fått informasjon gjennom kontakten med skolene.

Fylkesmannen vurderer informasjonstilfanget som for snevert til at skoleeier har tilstrekkelig informasjon om skolens praksis og om elevenes synspunkter på hvordan skolen oppfyller aktivitetsplikten sin. Videre er planverket som skoleeier baserer seg på, ikke oppdatert etter gjeldende regelverk, og dermed ikke egnet til å gi informasjon som kan dokumentere lovlig praksis i skolene.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket

Fylkesmannen undersøker her om skoleeier aktivt bruker informasjonen som innhentes om skolenes regeletterlevelse.

Fylkesmannens vurdering

Vi vurderte under forrige punkt at skoleeiers innhenting av informasjon ikke er systematisk nok eller favner bredt nok til at vi fant det sannsynliggjort at lovverket er oppfylt. Dette får følger for muligheten til å vurdere skolenes regeletterlevelse.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Skoleeier må sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

I egenvurderingen i RefLex svarer skoleeier at hvis det oppdages brudd på aktivitetsplikten, pålegger skoleeier skolene å gå gjennom sine rutiner. Hvordan skoleeier følger opp dette, fremgår ikke.

I intervju sier skoleeier at slik oppfølging skjer først og fremst ved at skoleeier informerer skolene om regelverket, men at man også gjerne besøker skolen og har dialog med rektor. Oppfølgingen av ny rektor ved Kautokeino barneskole har vært tett, siden det har vært mange skifter på denne skolen den siste tiden.

Planverk etter gammelt regelverk er ikke blitt avdekket av skoleeiers gjennomgang

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen vurderer at skoleeier i oppfølging av praksisendring når det gjelder skolemiljø, i likhet med for informasjonsinnhenting, baserer seg på enkelthendelser og dialog med rektor. Vi finner ikke en systematisk tilnærming på dette området. Dermed finner vi det ikke sannsynliggjort at skoleeier følger opp praksisendring knyttet til oppfyllelse av aktivitetsplikt, tiltaksplikt eller at elevenes synspunkter for hvordan skolen arbeider blir innhentet.

Lovkravet vurderes **ikke** oppfylt.

Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Vi undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Skoleeiers risikovurdering er en del av denne helheten. Systemet skal sørge for oppfølging av skolene på et overordnet nivå, så avdekking av lovbrudd på skolenivå, innebærer ikke nødvendigvis at systemet ikke er forsvarlig. Systemet må imidlertid være egnet til innen rimelig tid, å avdekke om skolene oppfyller regelverket.

Fylkesmannens vurdering

Som en følge av funnene presentert i punktene ovenfor, vurderes ikke skoleeiers system som helhet å være forsvarlig med tanke på oppfølging av:

- Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

- Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
- Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
- Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

Lovkravet vurderes dermed **ikke** oppfylt.

5.3 Våre konklusjoner

- a) Skoleeieren skaffer seg **ikke** informasjon om:
 - Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
 - Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
 - Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
 - Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten
- b) Skoleeieren bruker **ikke** denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
- c) Skoleeier sørger **ikke** for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- d) Skoleeiers system er som helhet **ikke** forsvarlig

6 Frist for retting av regelverksbrudd

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi gir dere en frist til å rette regelverksbruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er **12.12.19**. Før fristen må dere sende oss en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddene er rettet.

Hvis dere ikke har rettet regelverksbruddene før rettefristen, vil vi vedta pålegg om retting. Et pålegg om retting er et vedtak som dere kan klage på, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen:

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

1. *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-4. Kommunen må i den forbindelse se til at:*
 - a) Alle som jobber på skolen, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø
 - b) Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare

- c) Rektor sørger for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
- d) Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- e) Rektor sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor så raskt som saken tilsier
- f) Rektor varsler skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak
- g) Rektor sikrer at saken undersøkes når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt
- h) Rektor sikrer at saken undersøkes snarest
- i) Rektor sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever

- 2.** *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.*

Kommunen må i den forbindelse se til at:

- a) Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
- b) Rektor sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks
- c) Rektor sikrer at skolen undersøker saken straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

- 3.** *Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf.*

opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4. Kommunen må i den forbindelse se til at:

- a) Elevene og foreldrene saken gjelder, får aktivitetsplanen fra skolen
- b) Rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen
- c) Rektor sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
- d) Rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn
- e) Skolen informerer elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen

Skoleeiers forsvarlige system: Skolenes aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

- 4.** *Kommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.*

Kommunen må i den forbindelse se til at:

- a) Skoleeieren skaffer seg informasjon om:
 - Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
 - Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
 - Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
 - Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten
- b) Skoleeieren bruker denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
- c) Skoleeier sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- d) Skoleeiers system er som helhet forsvarlig

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Christina Zahl

Tilsynsleder

Vedlegg

Følgende har inngått i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet

- Egenvurderinger i RefLex gjennomført av skoleeier, skoleledelse og lærere
- Rutiner for §9a i opplæringsloven, Kautokeino barneskole
- Årshjul for skolens systematiske arbeid med kapittel 9 A
- Trivsels og ordensregler for Kautokeino barneskole
- Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø – Kautokeino barneskole
- 2 eksempler på aktivitetsplaner
- Referater fra møter med elev og foreldre
- Ny mal for aktivitetsplan
- Mal for observasjon i friminutt
- Rutiner og prosedyrer §9A i opplæringsloven i Kautokeino kommune (etter regelverk før 1.8.17)
- Handlingsplan mot mobbing, Kautokeino ungdomsskole (etter regelverk før 1.8.17)
- Handlingsplan mot mobbing Máze skole (etter regelverk før 1.8.17)
- Tiltak mot konflikter, vold og mobbing. Kautokeino ungdomsskole
- Årshjul for systematisk arbeid med kapittel 9A. Kautokeino ungdomsskole

Det ble gjennomført stedlig tilsyn 05.-06.06.19. Det ble avholdt intervjuer med:

- Skoleeier: administrativ skoleeier, 2 personer
- Skolens ledelse: fungerende rektor, tidligere rektor og inspektør
- Grupper med elever, i alt 7 personer
- Grupper med lærere, i alt 9 personer
- Gruppe med andre ansatte, i alt 3 personer